

ЦЕРКВА НА ВІЙНІ

ЗАОКЕАНСЬКИЙ ФРОНТ

Анотація. Війна в Україні вимагає від церкви не лише оцінки, а й радикального самоосмислення та активної участі. Замість того, щоб говорити про церкву та війну, варто поміркувати про церкву на війні як про єдиний правдивий спосіб її місії. Як пастор помісної церкви, автор пропонує осмислення безпосереднього досвіду, спостережень і переживань того, як війна в Україні впливає на життя та служіння слов'янських євангельських церков у США, і виділяє десять найактуальніших викликів воєнного часу: почуття розгубленості та безпорадності перед небувалим масштабом зла; руйнівний і роз'єднувальний вплив пропаганди; розділення на тих, хто «там» і «не там»; гострий дефіцит слів; криза молитви; ересь «Євангелії помірного процвітання»; катастрофа у відносинах між сусідами; хибні форми церковної єдності; споживацьке ставлення до церкви Христової як до «нашої церкви»; наївні тлумачення Біблії щодо «політики». Попри всю їхню складність і гостроту, ці виклики мобілізують церкву й відкривають нові можливості для її духовного оновлення.

Ключові слова: церква, війна, політика, місія, єдність, Україна, США.

Annotation. The war in Ukraine requires the church not only to evaluate, but also to radically reflect (on itself) and actively participate. Instead of talking about the church and the war, it is worth looking at the church at war as the only right way of its mission. As a pastor of a local church, the author shares his observations and ruminations about how the war in Ukraine affects the life and ministry of Slavic evangelical churches in the United States, and identifies ten of the most pressing challenges of the current wartime era: a sense of confusion and helplessness in the face of the unprecedented scope of evil; the destructive and divisive influence of propaganda; the division between those who are «there» and «not there»; acute shortage of words; prayer crisis; the heresy of the «moderate prosperity gospel»; disaster in relations between neighbors; false forms of church unity; consumer attitude towards the church of Christ as «our church»; naive interpretations of the Bible in regards to «politics». Despite their complexity and severity, these challenges mobilize the church and open up new opportunities for its spiritual renewal.

Keywords: church, war, politics, mission, unity, Ukraine, USA.

Михайло Черенков – пастор Церкви «Відродження» (м. Ванкувер), директор із питань стратегії в Mission Eurasia, доктор філософських наук, автор книг і статей (м. Ванкувер, США). Переклад Ольги Крикун.

Війна в Україні – це видимий прояв глобального та глибинного конфлікту. Ким би ми не були і як би далеко не перебували, ця війна стосується нас усіх – особисто, інформаційно, політично, економічно, морально, духовно. Ба більше, ця війна не лише стосується, а й втягує нас у себе. У цій війні неможливо залишатися спостерігачем чи стороннім, не визнаючи своєї відповідальності й повторюючи: «Це не моя війна, я не там, я не причетний, я поза політикою». Кожен, хто дізнається про те, що відбувається, бере в цьому участь словами, молитвами, фінансами, сльозами (або лайкою, прокляттями, кулаками) і в такий спосіб опиняється на тому чи іншому боці глобального і глибинного конфлікту. Я називаю цей конфлікт глобальним, тому що його зініціювала найбільша в світі за площею та ядерним потенціалом держава. Я називаю його глибинним, тому що, крім політичних і економічних, у ньому є й культурні, світоглядні, духовні виміри, і під час війни духовний характер конфлікту проявився повною мірою – темна, зла, демонічна стихія проявилася без культурних масок і дипломатичних посмішок. Врешті-решт, погрожувати всьому світу ядерною війною може лише божевільний або одержимий. Я бачу ознаки й одного, й другого.

Тому те, що відбувається в Україні, неможливо зрозуміти в категоріях звичайної політики, тут потрібно бачити релігійно змотивовану агресію проти ближнього, а в особі ближнього – проти всього світу, проти самого нормального укладу, проти Бога. Що це означає для нас, християн? Це означає, що всі ми повинні сприйняти війну в Україні як нашу війну – наш біль, нашу відповідальність, нашу можливість переосмислити себе як церкву і послужити своїм ближнім.

Я не в Україні і я не військовий, я відповідальний пастор однієї зі слов'янських євангельських церков США, але з перших же хвилин російського вторгнення в Україну я відчув себе на війні. Того дня наше звичайне життя скінчилося. Що змінилося в нашому особистому й церковному житті, в наших пріоритетах, темах, богословських акцентах? Що відбувається на нашій ділянці фронту? Про це – мої наступні роздуми, спроби осмислити й підсумувати в десятих пунктах наш церковний досвід перших двох місяців цієї війни, війни жажливої за жорстокістю і підлістю, масштабом і наслідками. Упевнений, що більшу частину цих тез можна буде застосувати не лише до церков діаспори, оскільки вони виражають загальні, глобальні тенденції церковного життя.

По-перше, з найперших хвилин війни нам довелося зіткнутися з почуттям безпорадності перед страшенною силою і масштабом зла. Для віруючих це почуття є добре знайомим: ми не можемо врятувати світ, народи й міста; нам залишається довіряти Богові й робити те, що нам до снаги. Ми знаємо, що живемо в томливому очікуванні Царства Божого, коли начебто «вже», але «поки ще ні». Ми розуміємо реальність духовно занепалого світу і водночас очікуємо, що у відповідь на наші молитви

Господь буде стримувати це зло, захищати нас і демонструвати Свою владу. Ми визнаємо себе безпорадними, але сподіваємося на Божу міць. Таку безпорадність можна назвати корисною. Вона нагадує про те, що не ми керуємо історією, а Бог, і тільки Бог. Погоджуючись із цим, ми очікуємо Божого втручання, і якщо цього не відбувається, ми не знаємо, що робити далі. Тобто наша логіка віри максимально проста: ми немічні, але Бог всемогутній; тому треба просити Його, і Він допоможе, вступиться.

Цього разу така логіка не спрацювала. Цього разу ми мали вірити, не розуміючи логіки віри, всупереч усілякій логіці. Цього разу ми зіткнулися з кризою віри – звичної, типової, зручної віри.

Ба більше, ми зіткнулися з мовчанням Бога. Потребували й молилися так, як ніколи, але війна тривала і ставала запеклішою. Мені довелося чути від інших і самому ставити багато болючих запитань про Боже мовчання та Його відсутність, про Його дивну поведінку і, як нам здавалося, безпорадність, про доцільність молитов, про марність любові до одержимих ворогів. Спочатку ми молилися: «Господи, зупини цю війну». Потім ми почали молитися: «Господи, дай нам вистояти, додай нам віри, збережи нас від відчаю».

По-друге, ми дізналися, що найстрашніша зброя масового ураження – це пропаганда. Нам довелося пережити глибоке розчарування в рідних, друзях, братах і сестрах у вірі, які спостерігали за тим, що відбувається, досить спокійно, і навіть виправдовували це, посилаючись на російські ЗМІ. Здавалося б, тепер усі адепти «русского міра» мають прозріти, протестувати, ридати від жаху й сорому. Здавалося б, тепер усе всім буде зрозуміло – це ж вам не «зелені чоловічки» без розпізнавальних знаків, це сто тисяч солдатів регулярної російської армії перетнули кордон і вторглися в Україну. Але впертість у брехні виявилася непохитною. Люди, які 2014 року кричали: «Їх там нема», 2022 року спокійно відповідали: «Так треба, повністю підтримуємо». Війну вже не заперечували, але називали її «спецоперацією» – так було легше для совісті, так усе зручно вкладалося в їхню картину світу. Такою є логіка зла – напочатку його заповзятю заперечують, а потім незворушно виправдовують.

Ми зіткнулися з жахливою силою неправди. Вона вражала розум і серце людей із небувалою ефективністю. Можна подумати, що в людей віруючих мав би бути імунітет до пропаганди, що в них мала б бути особлива чутливість щодо розрізнення добра й зла, що в них мав би спрацьовувати спеціальний моральний і духовний компас. На жаль, виявилось, що можна читати Біблію і водночас виправдовувати найжорстокішу й найпідлішу війну. Чому так? Тому що герменевтичні лінзи – не оригінальні, не біблійні, а пропагандистські.

Так, пропаганда змінює наше ставлення до війни, але не тільки це. Найстрашніше, що пропаганда змінює навіть наш спосіб читання Біблії,

наше розуміння Бога, наші очікування від церкви. Справа вже не в тому, що люди, які виправдовують війну, не читають чи погано читають Біблію. Питання в тому, як саме вони читають, крізь яку оптику дивляться, в рамках якої картини світу живуть?

По-третє, постало нове розділення серед віруючих, дуже глибоке, майже нездоланне, – на тих, хто був там, хто пройшов через безпосередній досвід війни; і на тих, хто там не був, хто війну не пережив. Це абсолютно серйозний і навіть жорсткий, хоча й природний, критерій. Якщо в питанні «ти за чи проти?» передбачається вибір людини, то в питанні «ти там був чи не був?» вибору здебільшого немає.

Зрозуміло, що люди, які були «там», все бачать по-іншому – і світ, і церкву. Вони по-іншому читають Біблію, моляться, розмовляють, співають, їдять, одягаються, святкують. У них інший список і порядок пріоритетів. Я відчув страшний біль від того, що стаю чужим для моїх братів і сестер, що залишилися там, на своїй українській Голгофі. І я знаю, що всі наші зусилля бути корисними на відстані не знищують цієї глибокої прірви між «там» і «тут», між тими, хто пройшов страхіття війни, і тими, хто зміг його уникнути.

Безсумнівно, досвід війни змінює людей дуже швидко і глибоко. Для віруючих цей досвід може бути цінним щодо особистого формування і трансформування, підготовки до служіння, духовної дисципліни. У цій війні народжуються нові образи й тренди, нові лідери й богословські ідеї українського християнства. Дуже хотілося б, аби ми уникнули зайвих суперечок і конфліктів щодо того, де хто був чи не був, хто зробив більше чи менше, хто за кого сильніший і розумніший, хто герой і хто не зовсім. Гарно було б обговорювати те добре, що хтось зробив чи сказав. І негарно обговорювати те, що хтось не зробив і не сказав. Не варто витратити час на критику того, що вже віджило й не працює, – краще радіти паросткам нового.

Усім зрозуміло, що хоча Україна й бере удар на себе, вона не зможе перемогти без допомоги союзників. Так само потрібно мислити й про майбутнє християнства в Україні. Воно буде унікальним, загартованим у вогні війни і водночас відкритим до спілкування та співпраці. Будемо сподіватися, що й західне християнство використає цей шанс для власного оновлення. Тоді з цього тимчасового розділення народяться нові форми християнської єдності та взаємодії.

По-четверте, зіткнувшись із досі нечуваним розгулом зла, ми не знаходили слів, щоб описати та пояснити події, потішити й підбадьорити потерпілих, докорити й переконати опонентів. Навіть в особистих розмовах відчувався брак слів. А ще важче було проповідувати, і нестерпно складно було говорити з аполітичними чи агресивними прибічниками «спецоперації».

Ми постійно думали, переживали, молилися за тих, хто залишився там. Але в тих, хто «не там», не було права на повчання чи поради. Не хотілося відволікати тих, хто служить під бомбуваннями. І не хотілося говорити банальні, заїжджені фрази.

Слів стало дуже мало. Розмовляти – навіть із друзями й однодумцями – стало складно.

Наша сьогоднішня маломовність може свідчити про духовний пошук і упокорення перед Богом, відмову від поспішних висновків і терпляче очікування слова від Бога. Але що, коли в цій небагатослівності відкривається наша нездатність говорити чесно, відверто, по суті, співчутливо, з любов'ю? Так чи інакше, війна й післявоєнний час вимагатимуть нового словника, нової манери й тональності, нових тем і питань, нових способів комунікації. Ми говоритимемо про інше, і говоритимемо по-іншому.

По-н'яте, нашим основним способом спілкування стала молитва. З першого ж дня війни ми стали зустрічатися ввечері в церковному холі для молитви за Україну. Формат цих коротких зустрічей був дуже простим – читання короткого тексту з Біблії (зазвичай ми читали Псалми), молитви всіх охочих, а в кінці «Отче наш». Через два тижні ми почали додавати до читання Святого Письма й молитви короткі свідчення подяки та прохання.

З самого початку прийшло розуміння, що ця молитва потрібна не лише нашим братам і сестрам в Україні, а й нам самим, щоб ми могли залишатися церквою. Тому до молитви про Україну додавалися й молитви про нашу церкву, особливо про її єдність і місію.

Досить часто виникало питання: як треба молитися? Важливо було заохочувати щирість, чесність, відвертість і простоту, аби люди могли висловлювати свої переживання без страху та ніяковості. До того ж потрібно було наголошувати на Божій вірності, доброті, всемогутності.

Спочатку ми молилися про Божу милість, яка би проявилася в припиненні війни, в порятунку найбільш уразливих категорій цивільного населення. Далі ми молилися про Божу силу для захисників України – воїнів, пожежників, лікарів, волонтерів. Часто згадували президента Володимира Зеленського, благаючи про силу та мудрість для нього, але також про його особисте духовне відродження. Молилися про найгарячіші точки і про міста, що найбільше постраждали. У таких молитвах було багато конкретних імен, деталей, прохань.

Також просили Божого втручання в хід воєнних дій, щоб Він «закрив небо» від ракет і бомб. І щодня молилися про служителів євангельських церков України, пробудження народу, про дух каяття.

Варто зауважити, що з кожним днем люди ставали дедалі сміливішими в своїх молитвах, вчилися виражати себе, називати все своїми іменами, не соромитися емоцій. Щоденна молитва за Україну стала доброю

духовною школою та практикою, вона мобілізувала нових лідерів, змінила настрій людей, атмосферу в сім'ях і в церкві.

По-шосте, виявилось, що досить велика кількість церковних людей сповідують не Євангелію Господа нашого Ісуса Христа, а «євангелію помірною процвітання»; не Євангелію хреста, а «євангелію без хреста», «євангелію зручності». На словах баптистські церкви давно відмежувалися від «євангелії процвітання» в її радикальних формах, але це не означає, що саму її ідею зрозуміли й засудили. Із цього приводу було багато шуму, але мало богословського осмислення. У результаті, ми стали жертвою нових варіантів тієї самої зарази. Так «євангелія помірною процвітання» виявилася найбільш живучою й поширюваною єрессю нашого часу.

«Євангелія непомірною процвітання» вражала надмірно жадібних, амбітних, невгамовних. «Євангелія помірною процвітання» спокушає тих, хто задовольняється тим, що має; тих, хто не прагне мати більше за будь-яку ціну, але водночас не готовий втратити те, що вже має, й ладен за будь-яку ціну це захищати. Перші хотіли мати більше. Другі не хотіли мати менше. Усе це різні форми тієї самої єресі.

Є ще одна особливість. «Євангелія непомірною процвітання» акцентувала на матеріальних потребах. «Євангелія помірною процвітання» паразитує на всьому підряд, зокрема й на найбільш високих цінностях і добрих намірах.

Любителі такої «євангелії» впевнені, що роблять добру справу, захищають свої душі, нерви, сім'ї, церкви від викликів війни: «Не треба говорити про страшно! Євангелія має заспокоювати! Говоріть про небо, про вічність. Навіщо нам засмучуватися? Навіщо нам ці моторошні фотографії? Годі вже говорити про Україну».

Цей запит на зручну євангелію ставить пастора церкви перед нелегким вибором: говорити правду чи розважати, пестити, колисати людей; проголошувати Євангелію чи догоджати своїй аудиторії, бути вірним Богу чи йти на повіді в залу?

Коли ми чуємо слова: «Досить уже про війну, не заважайте нам жити. Давайте як раніше», це тривожний сигнал. Це сумна ознака того, що «євангелія помірною процвітання» стала надто зручною і звичною для більшості прихожан, і тепер вона прагне керувати й церковною кафедрою. Ось чому «воєнний стан» – це шанс для церковного оновлення, шанс повернутися до серйозності й глибини, безкомпромісної віри й чесної самооцінки.

По-сьоме, питання відносин між росіянами й українцями максимально загострилося, та всередині спільнот постало не менш глибоке розмежування – на байдуужих і солідарних. Росіяни розділилися на тих, хто соромиться цієї війни і заявляє про солідарність із жертвою, й на тих,

хто виправдовує цю війну й у такий спосіб підтримує агресора. Як виявилося, мовчазних прибічників війни було значно більше, ніж агресивних. Їх викривала демонстративна відстороненість, небажання молитися за Україну, роздратування при згадці про війну.

Все, чого хотіли «нормальні» українці від «нормальних» росіян, – це почути слова про засудження війни й співчуття до тих, хто постраждали. Але й такий мінімум правди для багатьох росіян виявився непід'ємним тягарем, надто великою незручністю. А ті, хто наважилися заявити про солідарність з Україною, стали ізгоями й зрадниками для свого народу.

Як не дивно, жахливі плани російського президента «денацифікувати» Україну знайшли відгук у серцях багатьох слов'ян. Як заявив мені один москвич: «Ви сказали на проповіді, що під час цієї війни всі ми, звідки б ми не були родом, маємо відчутти себе українцями. Але це неправильно. Ми ж віруючі, а отже, ми громадяни неба. Серед нас немає українців».

Насправді ж, ніколи ще різниця між українцями й північними сусідами не проявлялася так сильно. Наскільки українці об'єдналися як народ на захист своєї країни та для турботи одне про одного, настільки ж росіяни об'єдналися в нападі чи у виправданні нападу на сусідній братній народ. Сумно, але ознаки такого розмежування наявні і в церковному середовищі.

Тут ідеться про справжній духовний злочин: виправдання злочинних планів Росії щодо України, псевдобіблійне обґрунтування геноциду. Ті слов'яни, які, спостерігаючи за війною, мовчать і виправдовують це чи міркують на кшталт «виходить, було за що», є співучасниками злочину. Мовчання – це форма пасивної співучасті. А перекладання на українців відповідальності за війну або гнівне виказування надуманих гріхів – це активна форма співучасті, це духовний напад на ближнього.

Біль і страждання українців мають озиватися в серці кожного росіянина пекучим соромом. Тим росіянам, які хочуть бути в одній церкві з українцями, зостається лише один шлях – рішуче й бажано публічно відцуратися від злочинства свого народу.

По-восьме, нам довелося знову пережити цінність і водночас крихкість нашої церковної єдності. Зберегти єдність церкви під час війни – важке завдання. Не лише тому, що в церкві є люди різних поглядів, народів, мов, культур. Але й тому, що самі засади єдності розуміють по-різному або не розуміють взагалі. Найпростіший шлях – це видима єдність, якої досягають, замовчуючи складні теми.

Єдність, яку ставлять вище за істину, яка ігнорує біль ближнього, яка забороняє складні питання, яка пахне байдужістю і віє холодом, убиває церкву. Це єдність духовно мертвих людей. Варто запитати себе: навколо чого і на основі чого ми хочемо бути єдиними? Чим ми ладні пожертву-

вати заради єдності? До яких компромісів ми готові, й до чого приведе шлях таких компромісів?

Якщо ми єдині у Христі й навколо Христа, то руйнівником єдності буде не той, хто порушує складне питання про реакцію церкви на виклик війни, а той, хто в своїй байдужості обертається спиною до стражденного ближнього, а отже, й до всього Тіла Христового, а отже, й до самого Христа.

По-дев'яте, після початку війни ми стали більше думати про церкву, тобто про те, що означає бути церквою і як залишатися церквою. Що ми можемо й повинні робити як церква в таких обставинах? Наскільки часто готові молитися? Чим готові ділитися? Як проводити служіння під час війни? Про що співати й проповідувати? Що і як святкувати? Якою наша церква має стати після всього цього?

Ці запитання пов'язані з більш принциповим: церква повинна орієнтуватися на запити людей чи передусім на свою місію, доручену Богом? Це запитання вже саме собою може позбавити нас відчуття «стабільності», впевненості, комфорту. Адже ми звикли думати про церкву як про «нашу» церкву. Тому природньою реакцією людей є прагнення залишити все як є, тобто залишити церкву пристосованою під власні потреби, звички, очікування. Але в умовах війни це вже неможливо.

Ми починаємо розуміти, що церква – це безкінечна криза, що ми не були церквою сповна, що ми повинні вчитися бути церквою, проходячи через безкінечну низку криз і оновлень.

Я дедалі частіше думаю, що всередині кожної церкви є свій вірний останок, церква в церкві. Ця церква в церкві – основа всього. На жаль, є й споживачі, що приходять, вимагають, порівнюють, ідуть, переходять. Але вони не мають права нав'язувати свої очікування й перебудовувати церковне життя під себе.

Раніше, коли мене запитували, скільки у нас членів, я відповідав, не замислюючись, згідно зі статистикою. Зараз я не такий упевнений. Скільки в нас членів? Я знаю цифри. А скільки з них приходять на щоденні молитовні зустрічі? Скільки з них може сказати, що від початку війни їхнє життя змінилося, що вони щоденно живуть як на війні, моляться, працюють, борються разом з українцями? Скільки буде таких? І де всі інші, що з ними не так?

Війна порушує питання про те, що церква має переосмислити себе й свою місію як Церкви Христової, як стражденного і милосердного Тіла Христового.

По-десяте, ми побачили, які сумні наслідки має наївне тлумачення Святого Письма щодо війни й миру, політики і влади. Де на будь-яке питання про зло й неправду, несправедливість та злочини влади відповідають, що «всяка влада від Бога» (дуже вільне перефразування і ще віль-

ніше тлумачення слів із Рим. 13:1-7), там панує елементарна безграмотність щодо Біблії, разом з культурою пристосуванства й прислужництва, рабства й страху. Варто пам'ятати, що «всяка влада» належить лише Ісусу Христу (Мт. 28:18). Це Він сказав про Себе, і ні про кого іншого.

Де на будь-яке питання про війну відповідають, що «церква поза політикою», там є повне нерозуміння влади Христа над світом разом із байдужістю до стражденного ближнього.

Де на прохання про допомогу відповідають, що «ми не знаємо, що там відбувається, але будемо молитися за сторін конфлікту й за настання миру», там є повний хаос у богословських та етичних питаннях (слова «ми не знаємо» варто розуміти як визнання: «Ми не знаємо, як розуміти й застосовувати Євангелію в цій ситуації») й демонстративне небажання з'ясувати, хто злочинець, а хто жертва (варто зауважити, що за такої нерозбірливості жертва залишається без допомоги, а злочинець продовжує свою чорну справу без докору й покарання).

Зазвичай «церква поза політикою» виявляється сліпою й безпорадною щодо зовнішнього впливу; некритично сприймає все, що їй диктує влада (точніше, будь-хто, здатний захопити владу); стає зручним об'єктом для маніпуляцій. Тому церкви, де про війну воліють мовчати або ж молитися «про мир на Україні», насправді потрапили в полон радянської / російської пропаганди.

На превеликий жаль, позиція наших євангельських церков щодо війни ґрунтується не стільки на Святому Письмі й здоровій богословській традиції, скільки на стереотипах радянського часу. Це можна простежити навіть на рівні офіційних заяв, в яких ми бачимо ідеологічні штампи з минулого, але також і перші спроби позбутися їх і назвати речі своїми іменами.

У «Зверненні Комітету Північно-західного об'єднання ЄХБ США» (див. Додаток 1) ми знаходимо слова про «небайдужість», «скорботу», «випробування віри», коли йдеться про війну, але там немає слів про те, хто на кого напав. Ба більше, закликаючи до молитви, керівники об'єднання не висловлюють жодної позиції й напучують інших утримуватися навіть від новин і розмов щодо можливої церковної позиції. Це напучення є основним і найпотужнішим пунктом у зверненні: «Водночас бережімо себе й уникаймо суперечок про політику; не заходьмо в полеміку й не залишаймо коментарів у соціальних мережах і на будь-яких інших інтернет-платформах стосовно того, що відбувається; не засуджуймо одне одного за національною ознакою, пам'ятаючи, що ми брати й сестри в Господі; мінімізуймо час перегляду новин, пам'ятаючи, що це не приносить нам користі».

«Відкрите звернення баптистських об'єднань і союзів США» (див. Додаток 2) має на меті інше – не заспокоїти хвилювання й не зупинити

дискусії, але спрямувати їх у потрібне русло: «Нашим обов'язком є проповідь Євангелії Ісуса Христа, заступницька молитва про мир, засудження гріха й протидія злу. Як християни, ми на основі вчення Біблії повинні відкрито висловлювати свою оцінку подій і вчинків».

З огляду на цю мету керівники церковних об'єднань дають власну моральну й духовну оцінку подій: «Ми засуджуємо відкриту агресію Росії проти України... Це засуджується Словом Божим як гріх і кваліфікується як злочин проти людяності».

Є в цій заяві й відверто політичний пункт: «Ми закликаємо проявляти свою громадянську позицію й звертатися до влади США з проханням надати допомогу Україні в протистоянні агресії».

Звернення закінчується закликом уникати «суперечок і конфліктів» і об'єднатися в «співчутті й допомозі потерпілим».

Сьогодні українська церква знаходить себе на війні.
І всі інші місцеві чи національні церкви також знаходять себе
разом із нею, на війні, – готові страждати разом із Тілом
і служити разом із Христом. Сьогодні бути церквою
означає бути церквою на війні.

У цих двох документах ми бачимо різницю між однобічним радянським і більш збалансованим сучасним (і водночас більш біблійним) підходами до теми політики, влади й війни. Очевидно, що спроби обійти тему війни, аби зберегти «братерські стосунки» між росіянами й українцями в слов'янських церквах, не матимуть бажаного результату. Зберегти чи виправити стосунки можна лише за умови чесності, відкритості, правдивості, зрештою, звичайної мужності говорити, – й говорити правдивими, зрозумілими, непорожніми словами, – говорити про все, що болить, зокрема й про «політику».

Тож, якщо ми розуміємо церкву в місіональному ключі, то церква має бути там, де її потребують. Покірنا Христу, вірна своєму покликанню, церква знаходить себе в посланні, в русі, в служінні. Сьогодні українська церква знаходить себе на війні. І всі інші місцеві чи національні церкви, готові страждати разом із Тілом і служити разом із Христом, також знаходять себе разом із нею, на війні. Це стосується й церков діаспори.

Що це означає на практиці? Це означає, що їм (нам) належить пройти принаймні через десять переживань воєнного часу:

- почуття розгубленості та безпорадності перед небувалим масштабом зла;
- руйнівний та роз'єднувальний вплив пропаганди;
- розділення на тих, хто «там» і «не там»;

- гострий брак слів;
- кризи молитви;
- ересь «євангелії помірною процвітання»;
- катастрофу у стосунках між сусідами;
- хибні форми церковної єдності;
- нерозуміння того, що означає бути Церквою Христовою;
- наївні тлумачення Біблії щодо «політики».

Ці переживання позбавляють нас спокою, та водночас нагадують про сутність і місію церкви. Уникаючи цих викликів, ігноруючи гукання українських братів і сестер про допомогу, ми перестаємо бути церквою. Проходячи через труднощі разом із ними, ми вчимося бути церквою – по-справжньому єдиною, стражденною і співчутливою. Сьогодні бути церквою означає бути церквою на війні.

Додаток 1

Звернення Комітету Північно-Західного Об'єднання ЄХБ США до всіх братерських церков¹

Нікого з нас не залишає байдужим те, що відбувається в Україні. З великою скорботою ми стежимо за тим, як брат повстав на брата, і ллється кров наших близьких і рідних.

У Святому Письмі ми знаходимо такі слова: *«І як про війни почуєте ви, і про воєнні чутки, – не лякайтесь, бо статись належить тому. Та це ще не кінець. Бо повстане народ на народ, і царство на царство, будуть землетруси місцями, буде голод. Це початок терпінь породільних. Пильнуйте ж самі»* (Мр. 13:7–9).

Господь попередив нас, що війни – це одна з основних ознак того, що наближається день Його другого пришествя. Нам, мабуть, було б набагато легше, якби воювали якісь інші народи, але це жахливе лихо спіткало нас – слов'ян, тих, кого поєднують не лише століття спільної історії, але й кровна спорідненість. Ці події стали випробуванням нашої віри.

Знаючи, що все це буде, Христос заздалегідь попередив нас: *«Пильнуйте ж самі...»*

В обставинах, що склалися, дуже легко піддатися думкам, почуттям і поведінці, які не принесуть славу Богові.

Тому закликаємо вас:

Покладаючись на Господа, кликати до Нього в молитвах, знаючи, що *«...Господня рука не скоротшала, щоб не помагати, і Його вухо не стало тяжким, щоб не чути»* (Іс. 59:1).

^[1] <https://nwasbc.today>

Будемо просити:

- про щонайшвидше припинення війни;
- щоб Господь підтримав і дав покаяння всім, хто охоплений жахом і не має живої віри в Бога;
- про зцілення поранених;
- про втіху для тих, хто втратив рідних і близьких;
- про особливий захист для місцевих церков і сімей християн;

Якщо ви ще не зробили у ваших місцевих церквах день посту й молитви, обов'язково призначте такий день і проведіть загальноцерковну молитву.

Водночас бережімо себе й уникаймо суперечок про політику; не заходьмо в полеміку і не залишаймо коментарів і соціальних мережах і на будь-яких інших інтернет-платформах стосовно того, що відбувається; не засуджуймо одне одного за національною ознакою, пам'ятаючи, що ми брати й сестри в Господі; мінімізуймо час перегляду новин, пам'ятаючи, що це не приносить нам користі.

Підсумовуючи усе сказане вище, благаємо вас словами апостола Петра: *«Тому, браття, тим більше дбайте чинити міцним своє покликання та вибрання, бо, роблячи так, ви ніколи не спіткнетесь. Бо щедро відкриється вам вхід до вічного Царства Господа нашого й Спасителя Ісуса Христа»* (2 Петр. 1:10–11).

Із братерською любов'ю:

*А. П. Чумакін, К. Л. Лиховодов, В. С. Бойко, І. В. Требушной,
В. О. Гетьман, Є. В. Корчагін, С. В. Нікішин, В. П. Костюкевич.*

Додаток 2

Відкрите звернення баптистських об'єднань і союзів США²

Починаючи з 24 лютого 2022 року, події на території України вказують на близький прихід Ісуса Христа, підтверджуючи слова Святої Біблії: «Ви ж про війни почуете, і про воєнні чутки, – глядіть, не лякайтесь, бо статись належить тому. Але це не кінець ще» (Мт. 24:6).

Як у період миру, так і під час війни, нашим обов'язком є проповідь Євангелії Ісуса Христа, заступницька молитва про мир, засудження гріха й протидія злу. Як християни, ми повинні на основі вчення Біблії відкрито висловлювати свою оцінку подій і вчинків. Враховуючи сьогоденішню ситуацію, ми засуджуємо відкриту агресію Росії проти України, обстріли міст України збройними силами Росії, вбивство російськими

^[2] <https://www.pcsba.org/index.php/ru/news-ru/current-news-ru/1989-open-appeal-of-baptist-associations-and-unions-ru.html>

військовими мирних жителів України: дітей, жінок і літніх людей. Зараз у вільному доступі є достатньо свідчень про обстріли житлових кварталів. Це засуджується Словом Божим як гріх і кваліфікується як злочин проти людяності.

Ми засуджуємо війну, в якій уже загинули тисячі російських солдатів, гинуть українські воїни, мирні жителі, й особливо діти; зазнають бомбардувань Київ, Харків, Маріуполь та інші міста і села України; люди сидять у бомбосховищах, зазнали руйнування лікарні та школи.

Ми закликаємо насамперед церкви наших об'єднань і союзів, а також усіх християн, молитися Господу про зупинення агресії і про встановлення миру в Україні.

Ми закликаємо проявляти свою громадянську позицію й звертатися до влади США з проханням надати допомогу Україні в протистоянні агресії, а також підсилити тиск на уряд Росії для зупинення бойових дій і виведення військ з України.

Закликаємо християн до проявів співчуття й допомоги тим, хто постраждали в Україні. Також ми, як християни, повинні берегти мир у наших сім'ях і церквах, уникаючи суперечок і конфліктів у зв'язку з позицією щодо війни.

Закликаємо вас піднести свій голос у молитві задля захисту України, без страху проповідувати Євангелію Ісуса Христа, проявляти співчуття, прощення, доброту, любов одне до одного, і зберігати єдність в Тілі Христовому – Церкві!

Ваші у Христі,

Роман Капран,

Об'єднання українських євангельських баптистських церков в США.

Павло Дем'яник,

Західне об'єднання українських баптистських церков у США.

Іван Мілеєв,

Тихоокеанське об'єднання баптистських церков ЄХБ

Георгій Харлов,

Російсько-український союз ЄХБ в США